

INHOUDSOPGAVE

5

DEEL I DE MENS

6

Wij denken	7
Geschiedenis	10
Evolutie	13
Homo sapiens	15
Taal	17
Het brein	19
Ik ben jij	21
Waartoe bewust?	24
De ziel	26
Ik denk	28
Geest in de machine	30
Gedraag je	32
Identiteit	34
Meervoudig	36
Qualia	38
Dubbelheid	40
Connecties	42
Denkende stof	44
Onbewust	47
Vrije wil	50
Zombies	52
Begeerte en lust	55
Seksualiteit	58
Emoties	61
Denken	63

Subject	65
Arbeid	68
Techniek	71
De maakbare mens	73
De spelende mens	75
Een kloof?	77
Wij denken door	79

DEEL II HET GOEDE

82

Ethiek	83
Wakker worden	85
Hedonisme	88
Eden	91
Moraal	93
Waarden	95
Gelijkwaardigheid	97
De natuur	100
Zelfzucht	102
Hechting	105
Samenwerking	107
Wederkerig altruïsme	109
Met gelijke munt	111
Geweld	113
Gevoelens	116
Nut	119
Het grootste geluk	122
Gij zult	124
Op zich	127
Verantwoordelijkheid	129
Deugd	131
Gelukt	134
Kracht	137
Begrippenlijst	140

DEEL I De mens

FRANS FRANCISCUS. INSPIRATION POINT (1999)

8

heid op de toekomst en wat er nog zou kunnen gebeuren, in het besef van de onvermijdelijke eindigheid van het bestaan.

Om een of andere nog niet of wellicht nooit op te lossen reden - als er al een reden is - zijn wij mensen gezegend of behept met een bewust leven. Ik kan terwijl ik dit nu lees ook bewust weten dat ik het ben die dit nu bewust leest. Net zoals dat ik me bewust ben dat ik een lichaam heb, of ben. Wij mensen beschikken over een zelfbewustzijn, over een bewustzijn dat samen gaat met het weten dat er een 'zelf' of 'ik' als centrum van alle bewuste activiteiten aanwezig is. Dit roept de niet onbelangrijke vraag op naar onze **identiteit**, naar datgene wat mijn ik nu tot mijn ik maakt.

Onze persoonlijke levensgeschiedenis is hierin zeer relevant, want wij zijn het zelf die dit nu lezen en niet iemand anders. Aan dit lezen, begrijpen en denken is wel het nodige vooraf gegaan. Dat wij nu hier over denken, is vermoedelijk alleen maar mogelijk doordat we in het rijke Westen leven, dat wij onderwijs genieten en bijvoorbeeld filosoferen, dat we in een behoorlijk milieu zijn opgegroeid en het idee hebben verworven dat wij zelf invloed hebben op wie wij zijn en hoe we leven. We hebben van kinds af aan tot op heden onze eigen unieke ervaringen opgedaan en met vallen en opstaan hebben we hopelijk iets meer zelfkennis verworven en iets meer inzicht gekregen in wie we zijn, waar we toe in staat zijn en waartoe niet.

Wie filosofisch nadenkt, is echter niet alleen geïnteresseerd in de eigen persoonlijke levensgeschiedenis, hoe belangrijk deze ook is. Ons bewuste leven gaat namelijk ook samen met de sterke drang om vragen te stellen, een drang die zich vooral sterk bij jonge kinderen manifesteert. Verwondering wordt terecht het begin van ieder filosoferen genoemd. Nieuwsgierigheid is de motor van het denken. Het ontlui-

SALVADOR DALÍ. SFERISCHE GALATEA (1952)